

Αμοιβαίες υποχρεώσεις κράτους-πολιτών

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

Φορολογία

Διαδικασίες είσπραξης οφειλών

Οφειλές ΟΤΑ

Δάνεια ΟΕΚ

ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ: ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Συγκοινωνία

Ύδρευση

Φοιτητική μέριμνα

Παιδότοποι

Στο πεδίο των αμοιβαίων υποχρεώσεων κράτους-πολιτών ο Συνήγορος υπογράμμισε την αναγκαιότητα εξισορρόπησης του επιδιωκόμενου δημοσίου συμφέροντος και των δικαιωμάτων των πολιτών. Η δημόσια διοίκηση δεσμεύεται μεν να διασφαλίζει την τήρηση της νομιμότητας κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, οφείλει όμως και να επιδεικνύει την απαραίτητη επιείκεια, ειδικά στις περιπτώσεις εκείνες όπου τα ιδιωτικά συμφέροντα των διοικουμένων θίγονται όχι από δική τους υπαιτιότητα, αλλά λόγω δομικών και λειτουργικών προβλημάτων των εμπλεκόμενων διοικητικών αρχών, τα οποία έχουν αναδυθεί πλέον εντονότερα ως απόρροια της οικονομικής κρίσης.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Κατά το 2013 η αποστολή, μέσα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, τριών εκκαθαριστικών σημειωμάτων που αφορούσαν τον Φόρο Ακίνητης Περιουσίας (ΦΑΠ) για τα έτη 2011, 2012 και 2013 επιδείνωσε την ήδη βεβαρυμένη από την υπερφορολόγηση οικονομική κατάσταση των πολιτών, με συνέπεια να αυξηθούν οι αναφερόμενοι που δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν στις φορολογικές υποχρεώσεις τους. Ο Συνήγορος άσκησε τον διαμεσολαβητικό του ρόλο κυρίως προς την κατεύθυνση της ορθής εφαρμογής της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας, επιτυγχάνοντας σε πολλές περιπτώσεις τη διόρθωση σφαλμάτων κατά τον υπολογισμό του φόρου ή τον ορθό επανυπολογισμό του. Παράλληλα, επισήμανε εκ νέου τα προβλήματα που δημιουργούνται από τον κακό προγραμματισμό και τον πλημμελή σχεδιασμό κατά την επιβολή φορολογικών βαρών, κυρίως δε την έλλειψη δυνατότητας να διορθώνονται σφάλματα που αφορούν το ΕΤΑΚ και το ΕΕΤΗΔΕ. Τέλος, η ανεξάρτητη αρχή επιχείρησε να διασφαλίσει την τήρηση της νόμιμης διαδικασίας, ενόψει της εντατικοποίησης των προσπαθειών των δημόσιων φορέων να εισπράξουν τις απαιτήσεις τους.

Ενιαίο Τέλος Ακινήτων

Η επιβολή του ΕΤΑΚ συνοδεύτηκε από πλήθος προβλημάτων σε όλα τα στάδια εφαρμογής του φόρου αυτού. Κύριες αιτίες, οι τεχνικές ελλείψεις του σχετικού μηχανογραφικού συστήματος, αλλά και λάθη κατά την απεικόνιση της περιουσιακής κατάστασης των υπόχρεων. Μολονότι πρόκειται για φόρο καταργηθέντα από το έτος 2009, μέχρι πρόσφατα συνέχισαν να αποστέλλονται με καθυστέρηση εκκαθαριστικά σημειώματα που αφορούν το έτος 2009, τα οποία όμως απεικονίζουν, άλλοτε σε μεγαλύτερο και άλλοτε σε μικρότερο βαθμό, λανθασμένα την ακίνητη περιουσία, με αποτέλεσμα να επιβάλλονται αυξημένες χρεώσεις. Οι πολίτες απευθύνονται προς τις αρμόδιες ΔΟΥ με αιτήσεις τους για τη διόρθωση των λαθών. Εντούτοις, σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία, τυχόν τροποποιητικές δηλώσεις λόγω λαθών κατά την αποτύπωση της ακίνητης περιουσίας υποβάλλονται εντός του οικείου οικονομικού έτους κοινοποίησης των εκκαθαριστικών σημειωμάτων· δηλαδή στην προκειμένη περίπτωση έπρεπε να έχουν υποβληθεί έως τις 31.12.2012. Επειδή δεν προβλέφθηκε παράταση της εν λόγω προθεσμίας, δεν έγινε δεκτή καμία αίτηση επανεκκαθάρισης των εκκαθαριστικών σημειωμάτων ΕΤΑΚ που είχε ήδη επιβληθεί και συνεπώς καμία αναδρομική διόρθωση εκ μέρους των ΔΟΥ, ακόμη και όταν το αρχικό λάθος οφειλόταν σε ενέργειες των οικονομικών υπηρεσιών ή σε αβλεψίες κατά την καταχώριση στοιχείων ακινήτων στο ηλεκτρονικό σύστημα TAXIS.

Στο πλαίσιο εξέτασης σχετικών υποθέσεων, ο Συνήγορος επισήμανε προς το Υπουργείο Οικονομικών ότι,

στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δύνανται ευχερώς να αποδειχθεί ότι η λανθασμένη αποτύπωση της περιουσιακής κατάστασης του φορολογουμένου οφείλεται σε υπαιτιότητα της υπηρεσίας, θα πρέπει να προβλεφθεί η δυνατότητα επανεκκαθάρισης του ΕΤΑΚ οποτεδήποτε.

Οι προτάσεις του Συνηγόρου δεν έτυχαν

ανταπόκρισης εντός του 2013 (υποθέσεις 166598, 168613/2013). Όπως ανακοινώθηκε πρόσφατως από το Υπουργείο Οικονομικών, θα καταστεί δυνατή μόνο η διόρθωση εκκαθαριστικών σημειωμάτων που αφορούν τον ΦΑΠ των ετών 2011, 2012 και 2013, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται πρόβλεψη προθεσμίας για τη διόρθωση σημειωμάτων ΕΤΑΚ.

Αντικειμενική αξία ακινήτων

Ο Συνήγορος έχει γίνει αποδέκτης αναφορών από τις οποίες διαπιστώνεται υπερφορολόγηση της ακίνητης περιουσίας σε σχέση με τη φοροδοτική ικανότητα των πολιτών, καθώς και ανεπάρκεια του συστήματος αντικειμενικού προσδιορισμού της. Με αφορμή την επιβολή του ΕΤΑΚ, ιδιοκτήτες ακινήτων στην Α' και Β' Ζώνη του Παλαιού Ψυχικού Αττικής διαπίστωσαν υπέρμετρη αύξηση των αντικειμενικών αξιών στις ζώνες αυτές κατά το έτος 2011. Στον βαθμό που για τη λοιπή επικράτεια οι αντικειμενικές αξίες παρέμειναν σταθερές, οι αναφερόμενοι θεώρησαν ότι υπέστησαν διακριτική μεταχείριση λόγω της σημαντικής φορολογικής επιβάρυνσής τους, σε συνδυασμό με σειρά άλλων φορολογικών επιβαρύνσεων που συνδέονται με τις τιμές ζώνης, όπως ο ΦΑΠ, το ΕΕΤΗΔΕ κ.ά.

Ο Συνήγορος έθεσε κατ' επανάληψη το ζήτημα υπ' όψιν του Υπουργείου Οικονομικών, τονίζοντας ότι οι αλληπάλληλες αυξήσεις των αντικειμενικών αξιών στις ανωτέρω ζώνες κατά τα τελευταία έτη έχουν ανέλθει σε ποσοστό 124% και οδηγούν τους ιδιοκτήτες σε οικονομικό αδιέξοδο. Σημείωσε δε ότι στις συγκεκριμένες περιοχές, λόγω της διαρκούς αύξησης των φόρων που πλήττουν την κατοχή της ακίνητης περιουσίας, υφίστανται τεράστια οικονομική επιβάρυνση ιδίως οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι. Οι εν λόγω αυξήσεις, συνδυαζόμενες με τη βαθιά οικονομική κρίση, οδηγούν ουσιαστικά στη δήμευση της περιουσίας μεγάλου αριθμού πολιτών, οι οποίοι αδυνατούν να αντεπεξέλθουν στα αλληπάλληλα οικονομικά βάρη που πλήττουν την ακίνητη περιουσία, παρά το γεγονός ότι καμία φορολογική επιβάρυν-

ση δεν επιτρέπεται να επεκτείνεται σε τέτοιο βαθμό, ώστε να οδηγήσει στο παραπάνω αποτέλεσμα. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι η αύξηση των αντικειμενικών αξιών σ' αυτό το ποσοστό και μόνο στις συγκεκριμένες περιοχές καταλήγει, πράγματι, σε διακριτική μεταχείριση των εν λόγω πολιτών σε σχέση με τους κατόχους ακινήτων της υπόλοιπης επικράτειας.

Το σύστημα αντικειμενικού προσδιορισμού της αξίας των ακινήτων πρέπει να διαμορφώνεται στη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων, σύμφωνα με προϋπάρχουσα μελέτη, ώστε να είναι όντως αντικειμενικό και να μην πλήττει δυσανάλογα ορισμένες κατηγορίες πολιτών.

Υπογράμμισε, τέλος, ότι η κατοχή ακινήτης περιουσίας δεν αποτελεί από μόνη της δείκτη φοροδοτικής ικανότητας, ιδίως εφόσον ευχερώς δύναται να αποδειχθεί ότι η περιουσία αυτή δεν είναι αξιοποιήσιμη ούτε αποφέρει κάποιο εισόδημα. Το υπουργείο δεν αποδέχθηκε τις προτάσεις του Συνηγόρου, θεωρώντας το ισχύον σύστημα αντικειμενικού προσδιορισμού κοινά αποδεκτό και καταξιωμένο στη συνείδηση των πολιτών* (υπόθεση 163068/2013).

ΔΟΥ πρόβη σε προσδιορισμό αξίας ακινήτου αγροτικής οδού θεωρώντας ότι συνορεύει με δημόσια οδό, επειδή στη συμβολαιογραφική πράξη γονικής παροχής αναγραφόταν ότι το ακίνητο συνορεύει με «Δημοσίαν Οδόν (παλαιά στενή)», με αποτέλεσμα να προκύψει διαφορά φόρου ύψους 800 ευρώ. Ωστόσο, σύμφωνα με βεβαίωση του οικείου δήμου, το ακίνητο βρίσκεται σε αγροτική οδό. Απευθυνόμενος στη ΔΟΥ, ο Συνήγορος τόνισε ότι, με βάση τη συνταγματική αρχή της νομιμότητας του φόρου, το αντικείμενο της φορολογίας ορίζεται νομοθετικά κατά τρόπο περιοριστικό για τη φορολογική διοίκηση. Στην υπό κρίση περίπτωση, εάν η οδός είναι αγροτική, όπως φαίνεται να προκύπτει από τα δημόσια έγγραφα που προσκόμισε ο πολίτης και δεν αποκλείεται από τη συμβολαιογραφική πράξη, η ΔΟΥ υποχρεούται να προβεί σε αυτοψία και διόρθωση της αντικειμενικής αξίας. Πράγματι, η ΔΟΥ διαπίστωσε ότι το

ακίνητο συνορεύει με αγροτική και όχι με δημόσια οδό και πρόβη σε επιστροφή του πρόσθετου φόρου (υπόθεση 160078/2012).

Έκτακτο Ειδικό Τέλος Ηλεκτροδοτούμενων Δομημένων Επιφανειών

Ενόψει του σχεδιασμού του νέου Ενιαίου Φόρου Ακινήτων, ο Συνήγορος απευθύνθηκε εκ νέου στον Υπουργό Οικονομικών τον Απρίλιο του 2013, τονίζοντας την ανάγκη να ληφθεί μέριμνα για την οριστική επίλυση των προβλημάτων που είχαν ανακύψει με το ΕΕΤΗΔΕ. Επισήμανε, κυρίως, την έλλειψη δυνατότητας διόρθωσης του υπολογισμού του τέλους, τόσο του 2011 όσο και του 2012, στις περιπτώσεις πολιτών οι οποίοι είχαν προβεί σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες προκειμένου να διορθωθούν τα στοιχεία βάσει των οποίων υπολογίζεται το Τέλος Ακίνητης Περιουσίας (ΤΑΠ). Τόνισε, επίσης, την καθυστέρηση που παρατηρείται στη διεκπεραίωση από τις αρμόδιες ΔΟΥ των αιτήσεων όσων είτε ανήκουν σε ευάλωτες κατηγορίες (μακροχρόνια άνεργοι, πολύτεκνοι), οπότε δικαιούνται υπολογισμό του ΕΕΤΗΔΕ με μειωμένο συντελεστή, είτε έχουν ζητήσει μείωση ή απαλλαγή από το τέλος λόγω διαβίωσής τους υπό μειονεκτικές συνθήκες. Τέλος, ο Συνήγορος υπογράμμισε την ανάγκη να ληφθεί μέριμνα για τους ενοικιαστές ακινήτων, οι οποίοι, κατά την έκδοση του τελικού εκκαθαριστικού λογαριασμού της ΔΕΗ, σε περίπτωση διακοπής του συμβολαίου τους, καλούνται να πληρώσουν τυχόν εναπομείνουσες δόσεις, τις οποίες δεν μπορούν να συμψηφίσουν πια με μισθώματα. Αυτό έχει ως συνέπεια ο μισθωτής να πληρώνει μέρος του φόρου που βαρύνει τον κύριο του ακινήτου. Δυστυχώς οι διατάξεις για τον Ενιαίο Φόρο Ακινήτων δεν αντιμετώπισαν τα ανωτέρω προβλήματα.

Διόρθωση εσφαλμένου στοιχείου σε φορολογικό μητρώο

ΔΟΥ αρνήθηκε να προβεί σε τροποποίηση ημερομηνίας λύσης του γάμου φορολογουμένης στο μητρώο της, που εκ παραδρομής εμφανιζόταν στο σύστημα

TAXIS ότι είχε λάβει χώρα σε μεταγενέστερη ημερομηνία από την πραγματική. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι η εγγραφή στο ηλεκτρονικό φορολογικό μητρώο της ενδιαφερομένης αποτελεί δημόσιο έγγραφο, το οποίο, εν προκειμένω, περιλαμβάνει ανακριβή στοιχεία της αστικής της κατάστασης. Τόνισε ότι η ημερομηνία λύσης του γάμου προσδιορίζεται με βάση τα οριζόμενα από τον Αστικό Κώδικα και ότι όλες οι δημόσιες υπηρεσίες οφείλουν να αποτυπώνουν στα μητρώα τους την ημερομηνία που προκύπτει από το διαλυτικό του γάμου έγγραφο. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου διαπιστώθηκε ότι υφίστατο τεχνική δυνατότητα διόρθωσης της ημερομηνίας, η οποία και πραγματοποιήθηκε (υπόθεση 162402/2013).

Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης

ΔΟΥ απέρριψε το αίτημα φορολογουμένης για επανεκκαθάριση της Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης, στην οποία είχε συνυπολογιστεί ποσό που είχε λάβει ως υπάλληλος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα, με την αιτιολογία ότι η ενδιαφερόμενη υπηρετούσε στην Ελλάδα και όχι στο εξωτερικό. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι, βάσει της Σύμβασης «Περί Προνομιών και Ασυλιών των Ηνωμένων Εθνών», ο μισθός των υπαλλήλων του ΟΗΕ απαλλάσσεται παντός εθνικού φόρου και πρότεινε να επανεκκαθαριστεί η δήλωση φορολογίας εισοδήματος με έκπτωση του συγκεκριμένου ποσού από το εισόδημα του αντίστοιχου έτους. Η πρόταση έγινε αποδεκτή (υπόθεση 162296/2013).

Βεβαίωση τελών κυκλοφορίας παρελθόντων ετών

Η πρακτική του Υπουργείου Οικονομικών να προβαίνει σε βεβαίωση τελών κυκλοφορίας αναδρομικά για την τελευταία εικοσαετία έχει ως αποτέλεσμα να συσσωρεύονται φορολογικά βάρη στους οφειλέτες, αλλά και να εγείρονται ζητήματα αδυναμίας απόδειξης ότι η οφειλή έχει εξοφληθεί. Με έγγραφό του προς τον Γενικό Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων ο Συνήγορος επανήλθε στο θέμα (βλ. και *Ετήσια έκθεση*

2011, σ. 34) και υποστήριξε πως, μολονότι πρόσφατη υπουργική απόφαση¹ προβλέπει υποχρέωση οι αποδείξεις καταβολής των τελών κυκλοφορίας να φυλάσσονται μόνο για πέντε έτη, στην πράξη οι πολίτες φέρουν το βάρος απόδειξης καταβολής των τελών της τελευταίας εικοσαετίας. Παράλληλα, οι σύνθετες διαδικασίες ενημέρωσης των μηχανογραφημένων αρχείων πληρωμών από τις τράπεζες και τις ΔΟΥ παρουσιάζουν αυξημένο ενδεχόμενο σφάλματος, ενώ τίθεται και ζήτημα παράλειψης της προβλεπόμενης αποσβεστικής προθεσμίας για ταμειακή βεβαίωση της οφειλής. Αναμένεται η ανταπόκριση της διοίκησης (υπόθεση 159401/2012).

Το πρόβλημα επιτείνεται στις περιπτώσεις πολιτών που εμφανίζονται στα αρχεία του Υπουργείου Υποδομών και των ΔΟΥ ως ιδιοκτήτες (και συνεπώς καλούνται να καταβάλουν και τα τέλη κυκλοφορίας) οχημάτων τα οποία επί σειρά ετών δεν τα έχουν πλέον στην κατοχή τους για διάφορους λόγους (λ.χ. μη ολοκλήρωση της νόμιμης διαδικασίας μεταβίβασης ή διαγραφής του οχήματος).

Ο Συνήγορος επισήμανε στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης ότι επιβάλλεται να καταχωρίζονται στα ηλεκτρονικά αρχεία του τα οχήματα που δεν βρίσκονται στην κατοχή των νόμιμων ιδιοκτητών, ώστε να καθίσταται δυνατός ο εντοπισμός τους. Το Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛΑΣ) ανταποκρίθηκε θετικά και δεσμεύτηκε να προβεί στις αναγκαίες ενέργειες.

Παράλληλα, ο Συνήγορος τόνισε προς τα συναρμόδια Υπουργεία Υποδομών και Οικονομικών την ανάγκη άμεσης λήψης μέτρων για τη διοικητική επίλυση του ζητήματος (αναγκαστική ακινησία, οριστική διαγραφή των οχημάτων κ.λπ.). Η Διεύθυνση Τελών και Ειδικών Φορολογιών του Υπουργείου Οικονομικών υποστήριξε ότι, για να γίνει δεκτή από τη διοίκηση η μη υποχρέωση καταβολής τελών κυκλοφορίας ιδιοκτήτη οχήματος του οποίου δεν ολοκληρώθηκε η μεταβίβαση, για το χρονικό διάστημα κατά το οποίο το όχημα δεν βρίσκεται στη φυσική

κατοχή του πρέπει να διαπιστώνεται το γεγονός από δικαστική απόφαση (υποθέσεις 163934, 165913, 171357/2013).

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΙΣΠΡΑΞΗΣ ΟΦΕΙΛΩΝ

Κατά το 2013, στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών που ανελήφθησαν για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης και τον περιορισμό του δημόσιου ελλείμματος, παρατηρήθηκε έντονη κινητοποίηση των δημόσιων φορέων να εισπράξουν τις απαιτήσεις τους. Οι σχετικές αναφορές πολιτών επικεντρώνονται είτε στο ζήτημα της νομιμότητας κατασχέσεων εις χείρας τρίτων είτε στην επιβολή κυρώσεων ακόμη και για ολιγοήμερη καθυστέρηση εξόφλησης των οφειλών.

Κατάσχεση απαιτήσεων εις χείρας τρίτων

Συχνά ο Συνήγορος καλείται να παρέμβει προκειμένου να αρθούν μέτρα αναγκαστικής κατάσχεσης που έχουν επιβληθεί παράνομα, κατά παράβαση είτε των διατάξεων περί είσπραξης εσόδων είτε των αρχών της χρηστής διοίκησης και της αναλογικότητας (υποθέσεις 161880, 165132, 166698/2013).

Έπειτα από την παρέμβαση του Συνηγόρου, επιτεύχθηκε άρση κατασχέσεων τραπεζικών λογαριασμών από δημόσιους φορείς σε περιπτώσεις όπου γινόταν δέσμευση του συνόλου του ποσού των λογαριασμών χωρίς να τηρείται το προβλεπόμενο στο άρθρο 31 του Ν. 354/1976 (ΚΕΔΕ) όριο ακατάσχετου των μισθών, των συντάξεων και των επιδομάτων ασφαλιστικών φορέων.

Σε άλλες περιπτώσεις παρατηρήθηκαν υπερβολικές καθυστερήσεις στην άρση της κατάσχεσης με άμεση συνέπεια τη στέρηση ρευστότητας για τους εμπλεκόμενους πολίτες. ΟΤΑ προέβη σε κατάσχεση πολλών τραπεζικών λογαριασμών οφειλέτη για ποσό οφειλής ύψους 1.500 ευρώ και, όταν τελικά εισέπραξε από μια τράπεζα το εν λόγω ποσό, αμέλησε για μεγάλο χρονικό διάστημα να προβεί σε άρση της κατάσχε-

σης στους υπόλοιπους τραπεζικούς λογαριασμούς του ενδιαφερομένου (υπόθεση 157391/2012). Σε περίπτωση πολίτη ο οποίος, αφού ενημερώθηκε για την επιβολή της κατάσχεσης, εξόφλησε σε ΔΟΥ το οφειλόμενο ποσό, η άρση της κατάσχεσης δεν πραγματοποιήθηκε αυτεπάγγελα, καθώς η οικεία οικονομική υπηρεσία επικαλέστηκε τεχνική αδυναμία έγκαιρης ενημέρωσης των ηλεκτρονικών αρχείων της, του Δικαστικού Τμήματος και του Τμήματος Εσόδων (υπόθεση 165370/2013). Σε άλλη περίπτωση, η άρση της κατάσχεσης τραπεζικού λογαριασμού φορολογουμένου καθυστέρησε επειδή η επιταγή που απέστειλε η τράπεζα στην οικεία ΔΟΥ ανέγραφε ποσό μεγαλύτερο από την οφειλή του, καθώς εκείνος είχε εν τω μεταξύ προβεί σε καταβολή μέρους της οφειλής απευθείας στη ΔΟΥ. Η κατάσχεση ήρθε μετά την έκδοση διορθωμένης επιταγής με το νέο, μειωμένο ποσό της οφειλής (υπόθεση 164311/2013).

Τέλος, ο Συνήγορος εξέτασε αναφορές πολιτών των οποίων μοναδικό εισόδημα αποτελεί η είσπραξη μισθώματος από ακίνητο (υπόθεση 167092/2013). Οι ενδιαφερόμενοι κατήγγειλαν ότι επιβλήθηκε, για οφειλές τους προς το Δημόσιο, κατάσχεση εις χείρας του μισθωτή του συνολικού ποσού του ενοικίου που εισπράττουν, με αποτέλεσμα να στερούνται το μοναδικό βιοποριστικό τους μέσο και συνεπώς τη δυνατότητα αξιοπρεπούς διαβίωσης. Διαπιστώνοντας ότι η συγκεκριμένη πρακτική αντίκειται στο άρθρο 2, παράγρ. 1 Σ και στην αρχή της αναλογικότητας, ο Συνήγορος πρότεινε στον Υπουργό Οικονομικών τη θέσπιση ορίου ακατάσχετου των μισθωμάτων που αποδεδειγμένα αποτελούν το μοναδικό εισόδημα του οφειλέτη* (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

Κυρώσεις λόγω ολιγοήμερης καθυστέρησης εξόφλησης οφειλών

Σε ορισμένες περιπτώσεις ο Συνήγορος χρειάστηκε να επισημάνει ότι συνιστά παράβαση των αρχών της χρηστής διοίκησης, της προστασίας της δικαιολογημένης

1. ΠΟΛ 1206/2012.

εμπιστοσύνης και της αναλογικότητας η απώλεια του ευεργετήματος της ρύθμισης λόγω ολιγοήμερης καθυστέρησης της δόσης ενός μήνα.

Σε αναφορά που εξέτασε η ανεξάρτητη αρχή, εταιρεία έλαβε στις 6.3.2012 αποδεικτικό φορολογικής ενημερότητας για μεταβίβαση ακινήτου το οποίο ανέγραφε τις οφειλές της εταιρείας και τη σημείωση ότι ισχύει μέχρι και 6.4.2012. Η αγοραπωλησία έλαβε χώρα στις αρχές Απριλίου και στις 3.4.2012 καταβλήθηκε στη ΔΟΥ το παρακρατηθέν ποσό που αντιστοιχούσε στις τρεις δόσεις της ρύθμισης (Μαρτίου, Απριλίου και Μαΐου 2012). Ωστόσο η ΔΟΥ θεώρησε ότι, επειδή η πληρωμή δεν είχε λάβει χώρα έως τις 31.3.2012 (καταληκτική ημερομηνία καταβολής της δόσης του αντίστοιχου μήνα), η εταιρεία δεν κατέβαλε εμπρόθεσμα τη δόση του Μαρτίου και για τον λόγο αυτόν απώλεσε τις ωφέλειες της ρύθμισης και επιβαρύνθηκε με προσαυξήσεις εκπρόθεσμης καταβολής ύψους περίπου 800 ευρώ. Το Υπουργείο Οικονομικών δεν αποδέχθηκε τις ενστάσεις νομιμότητας τις οποίες προέβαλε ο Συνήγορος (υπόθεση 155360/2012).

Σε άλλη περίπτωση, φορολογούμενος διαμαρτυρήθηκε για το αυξημένο, κατά περίπου 400 ευρώ, ποσό που κλήθηκε να καταβάλει προς ΔΟΥ, διότι καθυστέρησε την καταβολή μίας δόσης της ρύθμισης των οφειλών του και απώλεσε τα ευεργετήματα της ρύθμισης (υπόθεση 171022/2013). Συγκεκριμένα, ο πολίτης προσήλθε στην οικεία ΔΟΥ ημέρα Δευτέρα, 1.7.2013, για να καταβάλει τη δόση που έληγε την Παρασκευή 28.6.2013, ημέρα κατά την οποία είχαν εξαγγελίσει απεργία οι εφοριακοί υπάλληλοι. Από τη ΔΟΥ τον ενημέρωσαν ότι η υπηρεσία είχε λειτουργήσει κανονικά στις 28.6.2013 και ότι δεν είχε δοθεί από το Υπουργείο Οικονομικών γενική παράταση της σχετικής προθεσμίας, όπως γινόταν στο παρελθόν. Ο Συνήγορος επισήμανε στο υπουργείο την παράλειψή του να ενημερώσει τους πολίτες για την αιφνίδια αλλαγή της πάγιας έως τότε τακτικής του να χορηγεί παράταση των προθεσμιών εξόφλησης

των οφειλών στις ΔΟΥ όταν μάλιστα κατά την καταληκτική τους ημέρα οι εφοριακοί υπάλληλοι είχαν εξαγγείλει απεργία (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

Τέλος, φορολογούμενοι απευθύνθηκαν στον Συνήγορο λόγω επιβολής σε αυτούς προστίμου από ΔΟΥ επειδή υπέβαλαν εκπρόθεσμα κατά μία ημέρα τη Συγκεντρωτική Κατάσταση Πελατών-Προμηθευτών. Μετά την επιβολή του προστίμου, δόθηκε από το Υπουργείο Οικονομικών παράταση για την υποβολή των παραπάνω καταστάσεων, ως εκ τούτου οι ενδιαφερόμενοι εύλογα ζήτησαν από την οικεία ΔΟΥ απαλλαγή. Ακολούθησε ανταλλαγή σειράς εγγράφων μεταξύ της ΔΟΥ, της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικής Επιθεώρησης και του Συνηγόρου, διάρκειας επτά μηνών, που κατέληξε στη διαγραφή των επιβληθέντων προστίμων (υποθέσεις 161812, 161813/2013).

ΟΦΕΙΛΕΣ ΟΤΑ

Εκκαθάριση ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των δήμων

Ο Συνήγορος με επανειλημμένες παρεμβάσεις του είχε επισημάνει ήδη από το 2011 την υποχρέωση των ΟΤΑ να τηρούν χρονική προτεραιότητα στην ικανοποίηση των οικονομικών τους υποχρεώσεων, κατ' εφαρμογή της αρχής της χρηστής διοίκησης. Στις αρχές του 2013, ενόψει της ανακοινωθείσας επικείμενης χρηματοδότησης των ΟΤΑ, ο Συνήγορος απευθύνθηκε εκ νέου στον Υπουργό Εσωτερικών υπογραμμίζοντας την ανάγκη δημιουργίας ενός πλαισίου αρχών και κριτηρίων, ώστε οι ποικίλες υποχρεώσεις τους να εκπληρώνονται με όρους διαφάνειας, ισότητας και ισονομίας. Ειδικότερα, πρότεινε να εφαρμοστεί σύστημα εξόφλησης με βάση αντικειμενικά κριτήρια και να διασφαλιστεί η διαφάνεια με τη δημοσιοποίηση των πινάκων των δικαιούχων και την κατάρτιση χρονοδιαγράμματος απόδοσης των σχετικών οφειλών.

Ακολούθησε εγκύκλιος του Υπουργείου

Εσωτερικών απευθυνόμενη προς 164 δήμους της χώρας, με την οποία παρέχονται συγκεκριμένες οδηγίες για την εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεών τους. Βάσει της εγκυκλίου, οι υποχρεώσεις πρέπει να εκκαθαρίζονται με χρονολογική σειρά, ενώ οι δικαστικές αποφάσεις, που επισύρουν χρηματικές κυρώσεις όταν δεν εκτελούνται, θα εξοφλούνται κατά παρέκκλιση της χρονολογικής σειράς. Ο Συνήγορος με ικανοποίηση διαπίστωσε ότι η εγκύκλιος κινείται ακριβώς στην ίδια κατεύθυνση με τις προτάσεις που είχε διατυπώσει για το ζήτημα.*

Αστική ευθύνη και εξωδικαστικός συμβιβασμός

Σημαντική απόρροια της οικονομικής δυσπραγίας των ΟΤΑ είναι η υιοθέτηση μιας απόλυτης, αρνητικής και συχνά αναιτιολόγητης στάσης απέναντι σε οικονομικού περιεχομένου αιτήματα πολιτών. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η πάγια άρνηση των ΟΤΑ να ικανοποιούν αιτήματα για καταβολή αποζημίωσης λόγω ύπαρξης αντικειμενικής ευθύνης, βάσει των άρθρων 105-106 ΕισΝΑΚ, και η παραπομπή των ενδιαφερομένων στα αρμόδια δικαστήρια. Ως άλλοθι για την απόρριψη παγίως χρησιμοποιείται η μέχρι πρότινος αρνητική στάση του Ελεγκτικού Συνεδρίου όσον αφορά τη θεώρηση των σχετικών χρηματικών ενταλμάτων.

Στις περιπτώσεις αυτές ο Συνήγορος τονίζει προς το Υπουργείο Εσωτερικών ότι στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο² προβλέπεται η δυνατότητα εξωδικαστικού συμβιβασμού.

Επισημάνει μάλιστα ότι ακόμη και το Ελεγκτικό Συνέδριο, παρά το γεγονός ότι η στάση του εξακολουθεί να μην είναι ενιαία, έχει με πράξεις του αναγνωρίσει ότι ο εξωδικαστικός συμβιβασμός παρέχει νόμιμο έρεισμα για την αξίωση του ζημιωθέντος κατά των ΟΤΑ, ως εκ τούτου και για την εντελλόμενη δαπάνη. Συνεπώς η άρνηση του Ελεγκτικού Συνεδρίου δεν μπορεί να θεωρείται εκ των προτέρων δεδομένη.

2. Άρθρο 72, παράγρ. 1, εδ. ιδ' Ν. 3852/2010, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 6, παράγρ. 5 Ν. 4071/2012.

Άποψη του Συνηγόρου είναι ότι άρνηση των ΟΤΑ να κάνουν χρήση των σχετικών διατάξεων περί εξωδικαστικού συμβιβασμού παραβιάζει ευθέως τον νόμο και συνιστά μορφή κακοδιοίκησης (υποθέσεις 171964, 172649/2013).

Αποζημίωση γονέα για μεταφορά μαθητή στο σχολείο

Γονέας είχε ζητήσει να αποζημιωθεί από τον δήμο της περιοχής κατοικίας του, καθώς ο γιος του, μαθητής γυμνασίου επαρχιακής πόλης, επί δύο συνεχόμενες σχολικές χρονιές κατέβαλλε το 50% του εισιτηρίου για τη μετάβασή του στο σχολείο με το ΚΤΕΛ, ενώ θα έπρεπε να απαλλάσσεται. Η επιβάρυνση οφειλόταν σε παράλειψη χορήγησης στον μαθητή του προβλεπόμενου Ειδικού Μαθητικού Δελτίου (ΕΜΔ). Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στον δήμο επισημαίνοντας τη σχετική αρμοδιότητά του, με βάση την ΚΥΑ που ρύθμιζε τα θέματα μεταφοράς μαθητών (υπόθεση 161467/2013).³

Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου, ο δήμος αποζημίωσε όχι μόνο τον συγκεκριμένο πολίτη, αλλά και άλλους γονείς που αντιμετώπιζαν το ίδιο πρόβλημα και εξέδωσε ΕΜΔ για όλους τους δικαιούχους μαθητές.

Ωστόσο, παρόμοιες υποθέσεις μη αποζημίωσης γονέων εκκρεμούν στον Συνήγορο και για άλλους δήμους, που αρνούνται τη σχετική υποχρέωσή τους για καταβολή αποζημίωσης (υποθέσεις 157335/2012, 170831/2013).

ΔΑΝΕΙΑ ΟΕΚ

Κατά τη διερεύνηση αναφορών από δανειολήπτες του ΟΕΚ με αντικείμενο την έλλειψη πλαισίου παροχής διευκολύνσεων για την αποπληρωμή των δανείων τους, ο Συνήγορος ζήτησε από τον –ασκούντα πλέον τις αρμοδιότητες του καταργηθέντος ΟΕΚ– ΟΑΕΔ την άμεση εξεύρεση λύσης, υπογραμμίζοντας ότι η αδυναμία καταβολής της προβλεπόμενης δόσης, η οποία βρίσκεται σε πλήρη

αναντιστοιχία με τα εισοδήματα που έχουν οι δανειολήπτες μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης, οδηγεί τους δικαιούχους σε απόγνωση. Ο Συνήγορος πρότεινε: α) τη συνεκτίμηση της κατάστασης των δανειοληπτών (διάστημα ανεργίας, εισοδηματικά και οικογενειακά κριτήρια, ύψος δανεισμού, διάρκεια αποπληρωμής κ.λπ.), β) την πρόβλεψη περιόδου χάριτος τεσσάρων ετών για τους άνεργους δανειολήπτες και γ) την επανεκκίνηση του ειδικού διαρκούς προγράμματος κατ' εξαίρεση παροχής στεγαστικής συνδρομής σε άτομα με ιδιαίτερα έντονες κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες και σε άγαμες μητέρες. Τον Οκτώβριο του 2013 εξαγγέλθηκε η νομοθετική επίλυση του θέματος (ενδεικτικές υποθέσεις 159552/2012, 161772, 163007, 167480/2013).

ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ: ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Η επιδίωξη ενός σύγχρονου κράτους να προσφέρει τις υπηρεσίες του έναντι οικονομικού ανταλλάγματος είναι κατ' αρχήν θεμιτή. Σε κάθε περίπτωση όμως, προκειμένου το κράτος να διατηρεί τον κοινωνικό του ρόλο και να επιδεικνύει τον απαιτούμενο βαθμό σεβασμού απέναντι στο σύνολο των πολιτών του, οφείλει να διασφαλίζει την ακώλυτη πρόσβασή τους σε υπηρεσίες ποιοτικές, εφαρμόζοντας την αρχή της ισονομίας και λαμβάνοντας υπόψη του και κοινωνικά κριτήρια. Στο πνεύμα αυτό, οφείλει να μεριμνά για την επαρκή ενημέρωση των χρηστών ως προς τους όρους των παρεχόμενων υπηρεσιών, όπως, για παράδειγμα, οι μεταφορές και η ύδρευση. Επιπλέον, προκειμένου περί πεδίων της διοικητικής δράσης που αντιστοιχούν σε ατομικά δικαιώματα, όπως η φοιτητική μέριμνα και οι παιδότοποι, το κράτος οφείλει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικό όσον αφορά τη θέσπιση εισοδηματικών κριτηρίων των δικαιούχων.

ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ

Σε αναφορές προς τον Συνήγορο καταγγέλ-

θηκε ότι στα λεωφορεία και τα τρόλεϊ της εταιρείας Οδικές Συγκοινωνίες (ΟΣΥ) εισέρχονται άτομα υποδουμένα τους ελεγκτές, τα οποία διενεργούν ελέγχους εισιτηρίων και αποσπούν από τους παραβάτες χρηματικά ποσά. Ο Συνήγορος πρότεινε στην ΟΣΥ να τυπωθεί και να επικολληθεί εντός των οχημάτων έντυπο οδηγιών προς το επιβατικό κοινό, προς αποφυγή παραπλάνησης των επιβατών* (υπόθεση 166928/2013).

Υιοθετώντας την πρόταση του Συνηγόρου, η ΟΣΥ ΑΕ ξεκίνησε την ενημέρωση του επιβατικού κοινού σχετικά με τις προβλεπόμενες διαδικασίες ελέγχου εισιτηρίων από διατεταγμένους ελεγκτές της εταιρείας, προέβη δε ήδη στην επικόλληση σχετικού εντύπου σε 300 οχήματα και συνεχίζει την τοποθέτησή του στον υπόλοιπο στόλο οχημάτων.

ΥΔΡΕΥΣΗ

Ο Συνήγορος έχει ασχοληθεί επανειλημμένως με αμφιβόλου νομιμότητας πρακτικές που ακολουθούνται από τις Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης-Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ) ως προς τη διαμόρφωση της τιμολογιακής τους πολιτικής.

Το ειδικό τέλος 80%, με σκοπό τη μελέτη, κατασκευή ή επέκταση έργων ύδρευσης και αποχέτευσης, προβλέφθηκε από τον Ν. 1069/1980 αρχικά για μία δεκαετία από την 1η Ιανουαρίου του επόμενου από τη σύσταση κάθε ΔΕΥΑ έτους και στη συνέχεια παρατάθηκε για άλλες δύο δεκαετίες. Πολλές ΔΕΥΑ χρησιμοποιούν σε σχέση με την επιβολή του πρακτικές αμφιβόλου νομιμότητας, όπως είναι ο υπολογισμός του στην πλασματική κατανάλωση νερού. Πάγια θέση του Συνηγόρου είναι ότι το ειδικό τέλος 80% μπορεί να επιβάλλεται μόνο όταν υπάρχει καταγεγραμμένη πραγματική κατανάλωση και όχι σε λογαριασμούς με πλασματική κατανάλωση ή σε έναντι λογαριασμούς (υπόθεση 171906/2013). Άλλες ΔΕΥΑ, για τις οποίες παρήλθε ο προβλεπόμενος από τον νόμο χρόνος επιβολής του τέλους, προσπαθούν να αντιμετωπίσουν

3. ΚΥΑ 35415/2011. Πλέον, βρίσκεται σε ισχύ νέα ΚΥΑ, που αναθέτει την αρμοδιότητα καταβολής αποζημίωσης στις περιφέρειες.

τη σημαντική απώλεια εσόδων που αυτό συνεπάγεται με αντίστοιχη αύξηση των τελών ύδρευσης ή μέσω της παράνομης ενσωμάτωσής του στην αξία του νερού (υπόθεση 171391/2013). Στις περιπτώσεις αυτές ο Συνήγορος τονίζει στις αρμόδιες ΔΕΥΑ ότι ο σκοπός και η χρονική διάρκεια του τέλους προσδιορίζονται επακριβώς στον νόμο, συνεπώς μετά τη λήξη της χρονικής του διάρκειας οι ΔΕΥΑ υποχρεούνται να διακόπτουν την επιβολή του.

Παράλληλα, επανέρχονται σταθερά καταγγελίες για αδικαιολόγητα αυξημένους λογαριασμούς νερού (υπόθεση 171096/2013), για καθυστερήσεις στις καταμετρήσεις κατανάλωσης, με αποτέλεσμα τη συσσώρευση πολλών κυβικών μέτρων νερού σε ένα ή δύο εξάμηνα και την εφαρμογή αυξημένης κλίμακας χρέωσης (υπόθεση 160769/2012), ακόμη και για παράλειψη έκδοσης λογαριασμών για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Συνολικά, διαπιστώνεται ότι ο καταναλωτής απαιτεί πλέον διαφάνεια, ενημέρωση και σωστή εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου.

Ενδεικτική είναι η περίπτωση κατά την οποία εκπρόσωπος εταιρείας διαμαρτυρήθηκε για την υπέρμετρη χρέωση παροχής ύδρευσης σε ακίνητο συνιδιοκτησίας του, στο οποίο λειτουργούσε κατάστημα υγειονομικού ενδιαφέροντος. Η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου προς την ΕΥΔΑΠ είχε ως αποτέλεσμα η τελευταία να αναγνωρίσει εκ παραδρομής χρέωση πρόσθετων κυβικών, εξαιτίας εσφαλμένης ενημέρωσης του μηχανογραφικού της συστήματος. Προέβη λοιπόν στην ακύρωση του αρχικού της τιμολογίου και στην επανέκδοση νέου, μειωμένου τιμολογίου* (υπόθεση 163738/2013).

Περαιτέρω, αρκετοί ιδιοκτήτες κατοικιών διαμαρτύρονται για συσσωρευμένες οφειλές από ανεξόφλητους λογαριασμούς νερού ενοικιαστών που αποχώρησαν, για τις οποίες ουδέποτε ενημερώθηκαν και τις οποίες καλούνται να εξοφλήσουν. Οι ιδιοκτήτες καταγγέλλουν ότι οι υπηρεσίες των ΔΕΥΑ δεν προέβησαν σε καμία ενέργεια διακοπής της παροχής ή τουλάχιστον

χριστον ενημέρωσής τους, παρά τον μεγάλο αριθμό ανεξόφλητων λογαριασμών. Ο Συνήγορος έχει επανειλημμένως εκφράσει την άποψη ότι θα πρέπει να αναζητείται και να αναλαμβάνει ευθύνη πρωτίστως ο ένοικος, ενώ παράλληλα έχει προτείνει να ενημερώνεται εγγράφως ο ενδιαφερόμενος ιδιοκτήτης όταν το οφειλόμενο ποσό υπερβαίνει το ύψος της εγγύησης (υπόθεση 155433/2012).

Ο Δήμος Μώλου-Αγίου Κωνσταντίνου του Νομού Φθιώτιδας επέβαλε σε καθένα από τα υδρόμετρά του πολιτιστικό τέλος ποσού 6 ευρώ ετησίως, εισπραττόμενο μέσω των λογαριασμών ύδρευσης. Ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι απουσιάζει μνεία των έργων ή των ειδικών παρεχόμενων υπηρεσιών για τις οποίες επιβάλλεται το τέλος, το οποίο θα έπρεπε να έχει τοπικό αλλά και εξαιρετικό χαρακτήρα, ενώ αντίθετως το συγκεκριμένο δεν βαρύνει μόνο τους δημότες αλλά και τους μη δημότες που διαθέτουν κατοικία με υδρόμετρο στην περιοχή. Επιπλέον, δεν θεμελιώνεται ειδική ωφέλεια των υπόχρεων στην καταβολή του, οπότε η διάχυση της ωφέλειας σε αόριστο κύκλο προσώπων δεν είναι σύμφωνη με την αρχή της ανταποδοτικότητας. Άλλωστε απουσιάζουν στοιχεία προϋπολογισμού εσόδων-εξόδων βάσει των οποίων στοιχειοθετείται το ύψος του ποσού. Τέλος, προέκυψε ότι από τα επίμαχα έσοδα όχι μόνο επιδοτείται η διοργάνωση εκδηλώσεων αλλά και επιχορηγούνται πολιτιστικοί σύλλογοι, κάτι το οποίο προβλέπεται μεν νομοθετικά αλλά από άλλες πηγές τακτικών δημοτικών εσόδων. Μετά τις ανωτέρω επισημάνσεις του Συνηγόρου, ο δήμος διαβεβαίωσε ότι θα καταργήσει το τέλος (υπόθεση 159487/2012).

ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ

Κύριο κοινό χαρακτηριστικό των υποθέσεων φοιτητικής μέριμνας αποτελεί το γεγονός ότι η διοίκηση συχνά αντιλαμβάνεται τη φοιτητική μέριμνα ως απλή ταμειακή παροχή και όχι ως στοιχειώδη προϋπόθεση για την άσκηση συνταγματικών δικαιωμάτων, όπως παγίως την εννοολογεί ο Συνήγορος.

Πρόκειται, ειδικότερα, για τα δικαιώματα στην εκπαίδευση και στην ανάπτυξη της προσωπικότητας, έμμεσα δε και για τη συνταγματική προστασία της οικογένειας. Αυτή η διαφορά αντιλήψεων έχει σαφές πρακτικό αποτέλεσμα, καθώς καθορίζει το πρίσμα μέσα από το οποίο θα αντιμετωπιστούν τυχόν ανακύπτοντα προβλήματα.

Υπέρμετρες καθυστερήσεις στην καταβολή υποτροφιών ΙΚΥ

Ο Συνήγορος αντιμετώπισε ζήτημα ακραίων καθυστερήσεων στη διαδικασία χορήγησης μεταπτυχιακών υποτροφιών εξωτερικού και εσωτερικού από το ΙΚΥ κατά το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013. Οι καθυστερήσεις εμπόδισαν τους ενδιαφερομένους να εγγραφούν στις σχολές όπου είχαν γίνει δεκτοί, επειδή οι προθεσμίες εγγραφής είχαν ήδη παρέλθει όταν το ΙΚΥ ανάρτησε τους προσωρινούς πίνακες υποτρόφων. Ορισμένοι ζήτησαν αναστολή έναρξης της υποτροφίας τους ώστε να εγγραφούν εμπρόθεσμα στο επόμενο ακαδημαϊκό έτος, όμως το σχετικό αίτημα απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι προσκρούει σε διάταξη της προκήρυξης κατά την οποία «αναστολή έναρξης της υποτροφίας δεν επιτρέπεται».

Ο Συνήγορος επισήμανε ότι ο όρος αυτός δεν θα μπορούσε να αφορά λόγους αναστολής που είναι ανεξάρτητοι από τη βούληση ή την υπαιτιότητα του υποτρόφου, ιδίως μάλιστα όταν συνάπτονται προς τη λειτουργία του ΙΚΥ, καθώς και ότι έτσι παραμένει ανεκπλήρωτος, παρά τη ρητή συνταγματική του κατοχύρωση (άρθρο 16, παράγρ. 5 Σ), ο σκοπός της χορήγησης υποτροφιών, δηλαδή η οικονομική στήριξη φοιτητών οι οποίοι επιλέγονται με αξιοκρατικά κριτήρια. Ωστόσο η αναζήτηση λύσης προσέκρουσε στην έλλειψη κονδυλίων για την κάλυψη της δαπάνης των μεταπτυχιακών σπουδών των αναφερομένων σε επόμενο ακαδημαϊκό έτος. Η διοίκηση του ΙΚΥ παρέσχε διαβεβαίωση για την εφεξής έγκαιρη διεκπεραίωση των σχετικών διαδικασιών, στο πλαίσιο των οποίων οι αναφερόμενοι θα μπορούσαν να υποβάλουν εκ νέου υποψηφιότητα.

■ Ήδη κατά το ακαδημαϊκό έτος 2013-2014 το ΙΚΥ ανταποκρίθηκε σε αυτή τη δέσμευση, δημοσιεύοντας τους προσωρινούς πίνακες υποτρόφων τρεις μήνες πριν από την αντίστοιχη ημερομηνία δημοσίευσης του προηγούμενου έτους.

Στη νέα διαδικασία μετείχαν πέντε από τους επτά αναφερομένους, εκ των οποίων οι δύο εντέλει έγιναν δεκτοί (ενδεικτικές υποθέσεις 163230, 163935, 164250, 171491/2013).

Παρόμοια καθυστέρηση παρουσίασε, σε όλα τα στάδια, η διαδικασία επιλογής υποτρόφων του Προγράμματος Χορήγησης Υποτροφιών με Διαδικασία Εξατομικευμένης Αξιολόγησης ακαδημαϊκού έτους 2012-2013, που υλοποιείται στο πλαίσιο του συγχρηματοδοτούμενου επιχειρησιακού προγράμματος. Η υπέρβαση των προβλεπόμενων αυστηρών προθεσμιών μείωσε τα ήδη εξαιρετικά στενά χρονικά όρια διάρκειας της υποτροφίας και κατά συνέπεια τη δυνατότητα των δικαιούχων να ανταπεξέλθουν στις ακαδημαϊκές υποχρεώσεις που ανέλαβαν με τη λήψη της. Σε περίπτωση υποτρόφου εξωτερικού, η έναρξη καταβολής καθυστέρησε ακόμη περισσότερο καθώς το ΙΚΥ απαιτούσε την προσκόμιση βεβαίωσης εγγραφής προκειμένου να χορηγήσει ακόμη και τα προβλεπόμενα πρώτα έξοδα εγκατάστασης, ενώ ο ενδιαφερόμενος αδυνατούσε να μεταβεί στο εξωτερικό λόγω αποδεδειγμένης οικονομικής αδυναμίας. Ο Συνήγορος, διαπιστώνοντας το αδιέξοδο, μεσολάβησε προκειμένου να πραγματοποιηθεί η καταβολή των χρημάτων προτού ο ενδιαφερόμενος μεταβεί στο εξωτερικό. Ωστόσο, αυτό κατέστη δυνατό με εννεάμηνη καθυστέρηση (υπόθεση 165607/2013).

Ικανοποίηση δικαιούχων σίτισης παρά τους περιορισμούς στη χρηματοδότηση των ΑΕΙ

Ο Συνήγορος κλήθηκε να παρέμβει για το πρόβλημα που έχει δημιουργηθεί στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου από την εφαρμογή του νέου κανονιστικού πλαισίου που αφορά τους δικαιούχους δωρεάν σίτισης, σε συνδυασμό με τον περιορισμό της σχε-

τικής χρηματοδότησης από τον κρατικό προϋπολογισμό. Ειδικότερα, ζητήθηκε να καταστούν δικαιούχοι 60 περίπου φοιτητές, οι οποίοι, μολονότι πληρούν τις τυπικές προϋποθέσεις και ήσαν στο παρελθόν δικαιούχοι δωρεάν σίτισης, αποκλείστηκαν κατά το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013. Ο Συνήγορος επισήμανε τα ζητήματα νομιμότητας που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή των προβλεπόμενων κριτηρίων. Εστιάζοντας ωστόσο στην ανάγκη άμεσης αντιμετώπισης του προβλήματος, υπέδειξε την υιοθέτηση συγκεκριμένης ευέλικτης πρακτικής που είχε ακολουθήσει το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, σύμφωνα με την οποία τα αιτήματα σίτισης ικανοποιήθηκαν κατόπιν απευθείας συμφωνίας του ΑΕΙ με τον πάροχο των υπηρεσιών σίτισης. Τελικά, η πρακτική αυτή υιοθετήθηκε και από το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, με αποτέλεσμα να παρασχεθεί δωρεάν σίτιση στους ενδιαφερομένους (υπόθεση 159706/2012).

Εφαρμογή εισοδηματικών κριτηρίων στη δωρεάν σίτιση φοιτητών

Φοιτήτρια πληροφορήθηκε από την αρμόδια υπηρεσία του Πανεπιστημίου Πειραιά ότι, προκειμένου να διαπιστωθεί αν ανταποκρίνεται στα εισοδηματικά κριτήρια για την ικανοποίηση αιτήματος δωρεάν σίτισης, όφειλε να προσκομίσει και εκκαθαριστικό σημείωμα έβραν της τελευταίας φορολογικής δήλωσης εισοδήματος του πατέρα της. Οι γονείς της όμως είναι ήδη διαζευγμένοι και η ίδια συνοικεί με τη μητέρα της, η οποία και καλύπτει στο σύνολό τους τα έξοδα διαβίωσής της. Απευθυνόμενος στο ΑΕΙ, ο Συνήγορος επισήμανε ότι ως προϋπόθεση προβλέπεται ετήσιο οικογενειακό εισόδημα μέχρι του ποσού των 45.000 ευρώ, προσαυξανόμενο με βάση τον αριθμό των λοιπών τέκνων της οικογένειας και σε συνδυασμό με την τυχόν φοιτητική ιδιότητά τους. Σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία, κοινή φορολογική δήλωση των συζύγων υποβάλλεται μόνο κατά τη διάρκεια της έγγαμης συμβίωσης. Επομένως δεν μπορεί να λαμβάνεται υπόψη το εισόδημα του γονέα που έχει παύσει να βαρύνεται με οποιασδήποτε μορφής υποχρέωση κάλυψης των

εξόδων διαβίωσης του τέκνου. Με αυτά τα δεδομένα, ο συνυπολογισμός του εισοδήματος που δηλώνει ο πατέρας της αναφερομένης ως μέρους του οικογενειακού εισοδήματος τέκνου που δεν επωφελείται στο ελάχιστο από αυτό συμβάλλει στη δημιουργία μιας εικόνας αναντίστοιχης προς την πραγματική οικονομική κατάστασή της. Εφόσον αυτή αποβαίνει καθοριστική για τη διεκδίκηση παροχών όπως η δωρεάν σίτιση, συνέπεια είναι ο αποκλεισμός από τη συγκεκριμένη παροχή φοιτητών, οι οποίοι κινδυνεύουν έτσι να μην μπορέσουν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των σπουδών τους. Στη συνέχεια, και μετά την ικανοποίηση του αιτήματός της από το πανεπιστήμιο, η ίδια αναφερόμενη κατέθεσε αίτημα για τη χορήγηση στεγαστικού επιδόματος επικαλούμενη έγγραφο του Συνηγόρου για το προαναφερθέν ζήτημα, το δε αίτημά της έγινε δεκτό καθώς το εισόδημα του πατέρα της ορθώς δεν συνυπολογίστηκε ως μέρος του συνολικού οικογενειακού εισοδήματός της (υπόθεση 164388/2013).

ΠΑΙΔΟΤΟΠΟΙ

Όπως στην αμέσως προηγούμενη περίπτωση, έτσι και στο ζήτημα της εγγραφής σε δημοτικό καλοκαιρινό παιδότοπο καθίστανται σαφείς οι παρενέργειες της άκαμπτης εφαρμογής εισοδηματικών κριτηρίων, τα οποία μάλιστα οδηγούν σε ακόμη μεγαλύτερες ακρότητες όταν παίρνουν τη μορφή τεκμηρίων. Δημοτικός φορέας της Αττικής, που διοργάνωνε καλοκαιρινό πρόγραμμα δημιουργικής απασχόλησης παιδιών, απαιτούσε για τη συμμετοχή ενός παιδιού που φοιτούσε σε ιδιωτικό σχολείο ποσό σχεδόν διπλάσιο σε σχέση με εκείνο που απαιτείτο για την εγγραφή του αδελφού του που φοιτούσε σε δημόσιο. Η δυσανάλογη επιβάρυνση είχε αποφασιστεί στη βάση μιας έμμεσα τεκμαιρόμενης αυξημένης οικονομικής δυνατότητας των οικογενειών παιδιών που φοιτούσαν σε ιδιωτικό σχολείο (υπόθεση 168897/2013).

■ Η παρέμβαση του Συνηγόρου στηρίχθηκε στην ανάγκη θεσμοθέτησης αντικειμενικών κριτηρίων για τον καθορισμό του

κόστους εγγραφής παιδιών σε δομές καλοκαιρινής απασχόλησης. Ο αρμόδιος φορέας τελικά αποδέχθηκε την πρόταση του Συνηγόρου και υιοθέτησε ως κριτήριο τα αποδείξιμα εισοδήματα κάθε οικογένειας, όπως προκύπτουν από δημόσια έγγραφα.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2013) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.
